

Nr 325.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 253 begäres riksdagens godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union slutna överenskommelse angående beställningar och krediter m. m. I anslutning härtill äskas av lånemedel ett reservationsanslag av 100 miljoner kronor i och för en finanskredit till Ryssland, avsedd att utgöra underlag för ett ryskt program för beställningar till motsvarande belopp av industri- och jordbruksalster i vårt land. Lånet till Ryssland, som helt skall användas för att likvidera dessa beställningar, skall löpa med 5 1/2 procent ränta och återbetalas »inom i princip fem år». Någon realsäkerhet avses icke, men Sovjetunionen skall överlämna till svenska staten statsobligationer till ett belopp motsvarande lånesumman.

Ändamålet med denna finansoperation är att stödja exporten av svenska industri- och jordbruksprodukter till Ryssland. Behovet av statliga åtgärder i sådant syfte finner föredragande departementschefen — ministern för utrikes ärendena — vara ådagalagt genom den betydande minskning som vår export till Ryssland undergått under sistförflutna år. Detta är, såsom i propositionen framhålles, en följd av den starka nedskärning av Sovjetunionens totala import, som under år 1933 genomförts i syfte att skapa en positiv handelsbalans.

Den svenska folkhushållningens beroende av exporten kräver ett omsorgsfullt tillvaratagande av alla möjligheter att främja varuutbytet med andra länder. En aktiv handelspolitik i sådant syfte är en viktig uppgift för statsledningen. Desorganisationen inom den internationella handeln har tvingat länderna att beträda nya vägar när det gäller statliga åtgärder för att främja exporten. Även vårt land har i viss utsträckning tvingats att slå in på dessa nya vägar. Vi ha exempelvis nödgats i viss utsträckning anlita systemet med statlig exportkreditgaranti, som tidigare tillämpats av de flesta med oss konkurrerande länder i Europa.

Den åtgärd för exportens främjande, som i propositionen nr 253 föreslås, innebär emellertid en vida längre gående åtgärd och betecknar så vitt oss är bekant en alldeles ny form för statlig medverkan vid kreditgivning i det internationella handelsutbytet. Här är det icke längre fråga om en varukredit, för vilken staten ikläder sig viss garanti, utan förslaget

innebär en långfristig finanskredit, för vilken staten bär hela risken. Vi kunna icke finna att de fördelar, som det svenska näringslivet förespeglas genom denna statliga 100-miljoners-kredit, försvara en så betänklig utvidgning av den statliga understödsverksamheten, som skulle ikläda den svenska staten ekonomiska risker av en utomordentlig storleksordning.

Vad då först angår vår exportindustri synes det oss vara uppenbart, att läget för närvarande icke motiverar vidtagandet av sådana extraordinära åtgärder som de i propositionen föreslagna. Om man närmare undersöker den svenska exporten på Ryssland finner man, att de industri-grenar, som i första hand skulle komma i fråga vid de av finanskrediten beroende beställningarna, äro järn- och stål- samt verkstadsindustrierna, där sysselsättningen för närvarande är relativt god, medan däremot vissa av arbetslösheten svårt drabbade exportnäringar näppeligen kunna påräkna några fördelar genom avtalet. Ur arbetsmarknadssynpunkt, såsom ett medel att lindra arbetslösheten, torde därför detta bliva av ganska ringa betydelse, så mycket mera som i propositionen på goda skäl varnas för utvidgningar av produktionsapparaten med hänsyn till kreditavtalets tidsbetonade karaktär. Det får ej heller förbises, att införandet av denna nya form för statlig kredithjälp kan komma att medföra allvarliga olägenheter för större delar av den svenska exportindustrien än de som direkt beröras av handelsutbytet med Ryssland. Vi syfta på de olägenheter, som det föreslagna kreditavtalet kan komma att medföra i form av misstro från andra länders sida samt på möjligheten av att krav på liknande kreditförmåner kunna komma att framställas även från andra håll. Man får ej heller förbise faran av att vissa industrier, som på detta sätt av svenska staten erhålla garanti för betalningen av de exporterade varukvantiteternas hela värde, däri handelsvinsten inbegripen, skola frestas att för så fördelaktiga villkor försumma andra marknader. För ett land med så skiftande produktion och så vittutgrenad export som Sverige, måste det vara en naturlig och nödvändig strävan, att ha hela världen till sitt verksamhetsfält. Det vore oklokt och skadligt om en del exportindustrier, lockade av detta avtals fördelaktiga villkor, för den närmaste tiden skulle huvudsakligen inrikta sig på den ryska marknaden och försumma andra, för närvarande mera svårarbetade, men på längden kanske mera givande marknader. Vad som härvidlag förloras kan bli svårt att återvinna. Endast i förbigående må påpekas, att de exportindustrier, som komma i åtnjutande av detta kreditavtals förmåner, få en särskilt gynnad ställning därigenom att de befrias från de betydande osäkerhetsmoment, som fluktuationerna på valutamarknaden erbjuda.

Såsom en viktig del av avtalet framhålles i propositionen den bestämmelse, enligt vilken av lånesumman ett belopp av 15 miljoner kronor skulle avses för likviderande av ryska beställningar av svenska lantbruksprodukter, fläsk, nötkreatur, hästar, utsäde m. m. Med hänsyn till de svårigheter, som vår export av lantbruksprodukter nu möter, vore det givet-

vis för jordbruket välkommet, om nya exportvägar kunde öppnas. Betydelsen för jordbruket av detta avtal får emellertid ej överskattas. Siffran 15 miljoner kronor kan visserligen förefalla hög, men är dock i förhållande till jordbrukets årliga saluöverskott ganska ringa. Vore det så, att det här gällde en konstant exportmöjlighet, skulle saken givetvis få större betydelse. Men avtalet gäller endast engångsbeställningar att levereras under en kort tid, och sannolikheten av att de komma att följas av nya beställningar torde med hänsyn till Rysslands naturliga förutsättningar i fråga om jordbruksproduktionen vara synnerligen små. Härtill kommer den osäkerhet för exportören — det må gälla jordbruk eller industri — som ligger i avtalets villkor att beställningarnas placering hos svenska säljare är beroende av huruvida de senare kunna erbjuda priser, vilka äro att anse såsom »normala». En sådan bestämmelse måste leda till besvärliga diskussioner om vad som är »normala» priser och kan föranleda att export av jordbruksalster i avsedd utsträckning icke kommer till stånd. Man torde även kunna befara att resultatet i vissa fall kan bli ett pristryck, som ogynnsamt återverkar på prisförhållandena på andra exportmarknader, där svenska exportörer icke kunna påräkna de utomordentliga förmåner, som enligt nu föreliggande avtalsförslag skulle beredas dem vid affärer på Ryssland. Den frågan kan också uppställas, om icke reciprociteten fordrar att även för de varor, som av Ryssland exporteras till vårt land, »normala» priser böra fixeras. Med hänsyn till redan nu förefintliga tendenser till dumping av vissa ryska industrivaror i vårt land äger denna fråga betydelse för viktiga grenar av svensk industri. Vid bedömandet av avtalets värde för svenskt näringsliv må slutligen beaktas, att den normala export på Ryssland, som hittills bedrivits med direkt kreditgivning av företagen och deras bankförbindelser samt sedan i föl även med stöd av den statliga exportkreditgarantien, givetvis kommer att inkluderas i den nu föreslagna statliga krediten. Det i slutprotokollet till avtalet gjorda uttalandet, att Unionens regering »skall bemöda sig att göra beställningar av svenska varor utöver de i överenskommelsen föreskrivna», är näppeligen en sådan utfästelse, på vilken några kalkyler kunna byggas.

För mycket ovissa och till sin verkliga innebörd diskutabla fördelar skulle Sverige, för den händelse riksdagen godkänner detta avtal, ikläda sig en för våra förhållanden ofantlig finansiell risk. Under nuvarande osäkra internationella förhållanden är varje långivning till främmande stater förknippad med stora risker och man behöver därför icke särskilt understryka de osäkerhetsfaktorer som i detta speciella fall äro för handen. Vissa aktuella företeelser på den internationella obligationsmarknaden äro ägnade att framkalla den reflexionen, att statsobligationer i nuvarande situation torde få betraktas som en mindre betryggande säkerhet än de växelaccepter, som vid tillämpning av exportkreditgarantisystemet utgöra köparens förbindelser.

Under alla förhållanden innebär den föreslagna formen för finansierandet av svensk export till Ryssland en högst allvarlig risk för staten samtidigt som den ställer betydande anspråk på den svenska kapitalmarknaden vid en tidpunkt, då denna i hög grad påverkas av statlig upplåning för andra ändamål. Utöver vad som i sistnämnda hänseende anförts av riksbanksfullmäktige, vars majoritet avstyrkt avtalet, vilja vi särskilt framhålla, att om riksdagen skulle godkänna det av regeringen i år framlagda programmet för allmänna arbeten, finansierade genom lån, så skulle härigenom den statliga skuldsättningen oavsett den nu föreslagna krediten stiga till sådana belopp, att betydande vådor för våra statsfinanser och mycket tunga bördor på skattebetalarna äro givna för en lång följd av år framåt. Skulle så därtill läggas ytterligare den upplåning, som erfordras för fullgörandet av detta avtal komme den statliga skuldsättningen på grund av två riksdagars beslut att ökas med mellan 600 och 700 miljoner kronor. En finanspolitik efter dessa linjer, stridande mot allt vad som tidigare i vårt land ansetts vara förenligt med en klok och ansvarsfull hushållning, finna vi vara i högsta grad betänkelig och vi kunna under inga förhållanden lämna vårt bifall till åtgärder som äventyra statens finanser för osäkra och tillfälliga handelspolitiska vinster.

På grund av vad sålunda här anförts och med hänvisning till de kritiska yttranden över det föreliggande förslaget som avgivits av traktatberedningen, fullmäktige i riksgäldskontoret och fullmäktige i riksbanken få vi härmed yrka,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 253 angående godkännande av en mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m.

Stockholm den 19 mars 1934.

J. B. Johansson.

Gösta Bagge.

Joh. Nilsson
i Kristianstad.

Martin Svensson.

Fritiof Gustafson.

O. Bergqvist.

K. von Geijer.

A. O. Frändén.

Th. Borell.